

Морозюк Олександр Олексійович

*аспірант кафедри обліку та аудиту
Державного податкового університету*

Moroziuk Oleksandr

*Postgraduate Student of the Department of Accounting and Auditing,
State Tax University*

ORCID: 0009-0006-0788-4752

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-5-11003

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

ACCOUNTING AND ANALYSIS OF FIXED ASSETS IMPROVEMENT AS A FACTOR OF INCREASING ECONOMIC EFFICIENCY

Анотація. Вступ. Ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку будь-якого підприємства відіграють основні засоби, які складають значну частку активів і визначають потенціал виробничих потужностей та здатність підприємства до впровадження інновацій. В умовах сучасної економіки, що характеризується швидкими технологічними змінами та зростаючою конкуренцією, питання ефективного використання та поліпшення основних засобів стає надзвичайно актуальним.

Важливими інструментами управління, які дозволяють не лише контролювати стан та використання активів, але й розробляти стратегії їх оновлення та модернізації є облік та аналіз основних засобів. Поліпшення основних засобів включає як фізичне оновлення, так і підвищення їх продуктивності через впровадження нових технологій та управлінських підходів. Ефективне управління основними засобами забезпечує зниження експлуатаційних витрат, підвищення продуктивності праці та покращення загальної економічної ефективності підприємства.

У сучасних умовах розвитку економіки, облік та аналіз основних засобів повинні відповідати новим вимогам та викликам. Для цього необхідно впроваджувати сучасні методики обліку, використовувати інформаційні технології для обробки даних, а також розробляти нові підходи до оцінки ефективності використання основних засобів. Крім того, важливо враховувати екологічні аспекти та принципи сталого розвитку, що додає додаткового значення процесам модернізації та покращення основних засобів.

Мета. Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та аналізу поліпшення основних засобів, а також визначення їх впливу на економічну ефективність підприємства. Для детального вивчення питання розглядаються сучасні методи обліку основних засобів, аналіз їх стану та ефективності використання, а також напрями поліпшення цих активів. Особлива увага приділяється інноваційним підходам та технологіям, що дозволяють підвищити ефективність використання основних засобів і, як наслідок, забезпечити конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Матеріали і методи. Методологічно-організаційні питання бухгалтерського обліку, подання звітності та аналізу витрат на поліпшення основних засобів як фактор підвищення економічної ефективності досить широко та ґрунтовно висвітлені у працях багатьох українських і зарубіжних учених. Зокрема, вагомий внесок у методологію, методику й організацію обліку та аналізу витрат з поліпшення та ремонтів необоротних активів зробили вітчизняні науковці: О. Яцунська; М. Могилова; Ю. Радзивилук; Н. Домбровська; Г. Кіндрацька; М. Білик тощо, а також закордонні автори: Х. Андерсон, Дж. Бейлі, Г. Бірман, Д. Колдуелл, Р. Холт, У. Шарп, Д. Шорт та інші, в роботах яких висвітлено різні аспекти обліку та аналізу поліпшення основних засобів як фактор підвищення економічної ефективності.

Результати. У ході дослідження встановлено, що облік та аналіз поліпшення основних засобів відіграють ключову роль у підвищенні економічної ефективності підприємств, оскільки дозволяють не лише забезпечити контроль за здійсненими витратами, а й оцінити доцільність та результативність модернізаційних заходів. Проаналізовано сучасні підходи до класифікації витрат на поліпшення, визначено критерії їх віднесення до капітальних або поточних, що є важливим для правильного формування фінансової звітності. Виявлено, що застосування інноваційних технологій у процесі модернізації

основних засобів сприяє зниженню витрат, підвищенню продуктивності та екологічної безпеки виробництва. Також узагальнено практичні рекомендації щодо вдосконалення методики обліку та аналізу поліпшення основних засобів з урахуванням міжнародних стандартів і потреб стратегічного управління підприємством.

Перспективи. У подальшому дослідженні обліку та аналізу поліпшення основних засобів перспективним є розвиток інтегрованих підходів, які поєднують традиційні методи бухгалтерського обліку з цифровими технологіями, такими як автоматизовані системи управління активами, аналітика великих даних та штучний інтелект. Це дозволить не лише підвищити точність та оперативність облікової інформації, а й забезпечити глибший аналіз ефективності використання основних засобів. Важливим напрямом є також удосконалення нормативно-правової бази щодо класифікації та обліку витрат на поліпшення, з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. Крім того, доцільним є подальше вивчення впливу екологічних інновацій та принципів сталого розвитку на процеси модернізації основних засобів, що сприятиме формуванню ефективної, екологічно відповідальної та конкурентоспроможної стратегії розвитку підприємств.

Ключові слова: основні засоби, поліпшення, облік, аналіз, економічна ефективність, модернізація, інновації, витрати, фінансова звітність, міжнародні стандарти.

Summary. Introduction. Fixed assets play a key role in ensuring the stable functioning and development of any enterprise, as they constitute a significant share of the assets and determine the potential of production capacities and the ability of the enterprise to implement innovations. In today's economy, characterized by rapid technological changes and increasing competition, the effective use and improvement of fixed assets has become highly relevant.

Accounting and analysis of fixed assets are important management tools that not only allow control over the condition and utilization of assets but also support the development of strategies for their renewal and modernization. The improvement of fixed assets includes both physical upgrades and increased productivity through the introduction of new technologies and managerial approaches. Effective fixed asset management helps reduce operating costs, increase labor productivity, and enhance the overall economic efficiency of the enterprise.

Under current economic development conditions, accounting and analysis of fixed assets must meet new requirements and challenges. This necessitates the implementation of modern accounting methods, the use of information technologies for data processing, and the development of new approaches to evaluating the efficiency of fixed asset utilization. In addition, it is important to consider environmental aspects and the principles of sustainable development, which add further significance to the processes of modernization and improvement of fixed assets.

Purpose. The purpose of the article is to study the theoretical and practical aspects of accounting and analysis of the improvement of fixed assets, as well as to determine their impact on the economic efficiency of the enterprise. For a detailed examination of the issue, modern methods of fixed asset accounting, analysis of their condition and efficiency of use, as well as directions for the improvement of these assets are considered. Particular attention is paid to innovative approaches and technologies that enhance the efficiency of fixed asset utilization and, as a result, ensure the enterprise's competitiveness in the market.

Materials and Methods. Methodological and organizational issues of accounting, financial reporting, and cost analysis for the improvement of fixed assets as a factor in enhancing economic efficiency have been extensively and thoroughly covered in the works of many Ukrainian and international scholars. In particular, a significant contribution to the methodology, methods, and organization of accounting and analysis of expenditures on improvements and repairs of non-current assets has been made by domestic scholars such as O. Yatsunska, M. Mohylova, Yu. Radzyviliuk, N. Dombrovska, H. Kindratska, M. Bilyk, among others, as well as by foreign authors including H. Anderson, J. Bailey, G. Bierman, D. Caldwell, R. Holt, W. Sharpe, D. Short, and others. Their works highlight various aspects of accounting and analysis of fixed asset improvements as a factor in enhancing economic efficiency.

Results. The study found that accounting and analysis of fixed asset improvements play a crucial role in enhancing the economic efficiency of enterprises, as they not only ensure cost control but also help evaluate the feasibility and effectiveness of modernization initiatives. Contemporary approaches to the classification of improvement costs were analyzed, and criteria for distinguishing between capital and current expenditures were identified – an essential aspect for accurate financial reporting. It was found that the implementation of innovative technologies in the modernization of fixed assets contributes to cost reduction, increased productivity, and improved environmental safety in production. Practical recommendations were also summarized for improving the methodology of accounting and analysis of fixed asset improvements, taking into account international standards and the strategic management needs of enterprises.

Prospects. Future research on the accounting and analysis of fixed asset improvements holds promise in the development of integrated approaches that combine traditional accounting methods with digital technologies such as automated asset management systems, big data analytics, and artificial intelligence. These advancements will not only enhance the accuracy and timeliness of accounting information but also enable deeper analysis of the efficiency of fixed asset utilization. An important direction is the improvement of the regulatory framework for the classification and accounting of improvement costs, taking into account international financial reporting standards. In addition, further exploration of the impact of environmental innovations and sustainable development principles on fixed asset modernization processes is advisable, as it will contribute to the formation of effective, environmentally responsible, and competitive development strategies for enterprises.

Key words: fixed assets, improvement, accounting, analysis, economic efficiency, modernization, innovation, expenses, financial reporting, international standards.

Постановка проблеми. Важливість основних засобів для підприємства зумовлюється низкою ключових економічних, технологічних та управлінських факторів. Насамперед, основні засоби виступають матеріальною базою виробничого процесу, оскільки саме вони забезпечують необхідну інфраструктуру для створення продукції чи надання послуг. Без належного технічного оснащення, сучасного обладнання, будівель, споруд і транспортних засобів неможливо забезпечити безперервність виробничого процесу, його ефективність та відповідність сучасним стандартам якості. Основні засоби відіграють ключову роль у формуванні виробничого потенціалу підприємства, що безпосередньо впливає на його конкурентоспроможність на ринку.

Основні засоби є важливим чинником створення доданої вартості. Високий рівень технічної оснащеності підприємства дозволяє виробляти продукцію з високим ступенем переробки, з кращими якісними характеристиками, що дає змогу реалізовувати її за вищими цінами. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню рентабельності підприємства. Зокрема, модернізація виробничого обладнання та впровадження новітніх технологій не лише покращують якість кінцевої продукції, а й сприяють зниженню її собівартості за рахунок економії ресурсів, зменшення трудомісткості та оптимізації виробничих витрат. Отже, поліпшення технічної бази підприємства є інструментом стратегічного розвитку, що дозволяє ефективно реагувати на виклики ринку [1].

Важливим аспектом є економічна доцільність ефективного використання основних засобів, яка виявляється у зменшенні експлуатаційних витрат, підвищенні продуктивності праці, зниженні простоїв устаткування та забезпеченні стабільного функціонування виробничих процесів. Чим краще підприємство управляє своїми необоротними активами, тим вищим є рівень його операційної ефективності та фінансової стабільності.

Окрім того, належна організація обліку, контролю та управління основними засобами є необхідною передумовою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Систематичний моніторинг стану основних засобів, достовірна оцінка їх залишкової вартості та рівня зносу, а також аналіз ефективності їх використання дозволяють керівництву підприємства виявляти «вузькі місця» у функціонуванні виробничого комплексу та оперативно впроваджувати заходи щодо їх усунення. Такий підхід забезпечує підвищення загальної ефективності управління, зменшення ризиків, пов'язаних із простоем обладнання або аварійністю, а також формує основу для стратегічного планування оновлення матеріально-технічної бази [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обліку основних засобів, їх класифікації, оцінки, аудиту та ефективного використання є предметом постійної наукової уваги як українських, так і зарубіжних учених. У сучасних дослідженнях

порушуються питання як теоретичного обґрунтування категорії «основні засоби», так і практичні аспекти їх облікового супроводу, зокрема у контексті цифровізації, трансформації стандартів та забезпечення економічної безпеки.

У наукових працях Яцунської О. С. [6] основну увагу приділено аналізу життєвого циклу основних засобів та специфіки їх обліку на кожному з етапів — від придбання до вибуття. Авторка підкреслює необхідність адаптації методичних підходів до змін у функціональному стані активів, що є безпосередньо пов'язаним із темою дослідження щодо обліку поліпшення основних засобів.

Могилова М. М. [7] здійснює глибокий аналіз сутнісних ознак основних засобів, що є важливою теоретичною передумовою для коректного визначення об'єкта обліку та подальшого економічного аналізу ефективності його використання. Це дає змогу сформулювати чітке уявлення про межі поліпшення як складової зміни вартості основних засобів.

Радзивилук Ю. В. [3] акцентує увагу на особливостях класифікації основних засобів на промислових підприємствах, що є актуальним у зв'язку з потребою ідентифікації тих об'єктів, які підлягають поліпшенню, реконструкції чи модернізації. Це має важливе значення для точності облікових процедур та подальшого аналізу.

Домбровська Н. Р. [13] розглядає економічну сутність основних засобів та їх класифікацію з позицій обліково-аналітичного забезпечення, що сприяє поглибленню розуміння методологічної бази формування інформації про основні засоби та її використання для прийняття рішень.

У контексті вдосконалення аналітичних аспектів ефективного використання основних засобів варто виокремити роботи Кіндрацької Г. І., Білик М. С. та Загородного А. Г. [15], які у своїх дослідженнях акцентують на аналітичному інструментарії оцінки ефективності використання необоротних активів. Практичні методики, запропоновані авторами, можуть бути використані для оцінки результатів поліпшення основних засобів.

Окремо слід відзначити роботу Шестерняка М. М. [5], яка є однією з небагатьох, що інтегрує цифрові трансформації з обліком і аудитом. Автор звертає увагу на зміни в обліковому середовищі в умовах глобалізації та цифровізації економіки, що безпосередньо впливає на можливості автоматизованого обліку поліпшення та моніторингу ефективності використання активів.

Проблематику аудиту основних засобів у контексті підвищення якості обліку досліджують Подмешальська Ю. В., Троян О. В. та Біла Л. В. [11], а також Подолячук О. А. та Химич Г. М. [12]. Ними запропоновано підходи до методики аудиту, що дозволяють виявляти помилки при класифікації витрат на поліпшення та технічне обслуговування, а також сприяють удосконаленню облікової політики.

Крім того, важливим є внесок Панасюка В. М., Мельничука І. В. та Москалюка Н. Б. [10], які розглядають обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки, підкреслюючи, що недостовірність облікових даних щодо основних засобів може створювати ризики для управління підприємством, інвесторів і кредиторів.

Наукові напрацювання Єрмака О. І. [9], Крупки Я. Д. та ін. [16] подають комплексне бачення методики фінансового обліку активів, що дозволяє систематизувати підходи до відображення витрат на поліпшення, амортизації, вибуття основних засобів.

Ці методичні підходи до фінансового обліку активів формують підґрунтя для глибшого аналізу витрат на поліпшення, зокрема в аспекті ремонтних робіт, які займають вагоме місце у забезпеченні належного технічного стану основних засобів та продовженні їх експлуатаційного ресурсу.

Ремонт, відповідно до сучасних наукових підходів, розглядається не лише як відновлення фізичного стану об'єкта, але й як інструмент запобігання передчасному зносу, забезпечення безпечної та стабільної експлуатації, а також продовження строку служби основного засобу. Ремонтні роботи дозволяють не лише підтримувати актив у робочому стані, але й удосконалювати його експлуатаційні характеристики [3]. Особливе місце у цьому процесі посідає капітальний ремонт, який передбачає заміну зношених конструкцій та деталей на більш надійні й економічні, що, своєю чергою, сприяє підвищенню енергоефективності, продуктивності та загальної функціональної здатності об'єкта.

Таким чином, основні засоби є не лише матеріальною основою виробництва, але й потужним важелем впливу на економічну ефективність підприємства. Їхнє своєчасне оновлення, модернізація та раціональне використання забезпечують не лише поточну виробничу стабільність, а й довгострокову конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки.

Метою статті є дослідження теоретико-методичних засад обліку основних засобів у контексті їх поліпшення та адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності, а також виявлення проблемних аспектів ведення обліку в умовах трансформації економіки та цифровізації облікових процесів. У статті також акцентовано увагу на удосконаленні облікової політики підприємств шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, підвищення кваліфікації персоналу та гармонізації нормативно-правового забезпечення. Зазначене сприятиме підвищенню достовірності облікових даних, ефективності управління основними засобами та формуванню обґрунтованих управлінських рішень.

Матеріали і методи. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, застосовано методи аналізу та

синтезу для вивчення економічної природи основних засобів та їх поліпшення; індукції й дедукції — для формулювання висновків щодо облікових процедур; порівняльний аналіз — для зіставлення національних положень бухгалтерського обліку з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності. Також використано методи логічного узагальнення та графічного моделювання для систематизації проблем і напрямів удосконалення обліку. Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також практичні матеріали підприємств, що здійснюють облік основних засобів в умовах реформування фінансової системи.

Виклад основного матеріалу. Основні засоби відіграють ключову роль у діяльності підприємства, забезпечуючи необхідну інфраструктуру для виробництва продукції чи надання послуг, сприяючи створенню доданої вартості, зниженню витрат, підвищенню рентабельності та конкурентоспроможності. Вони формують матеріальну основу для реалізації стратегічних цілей підприємства, слугують важелем для довгострокового розвитку та створюють підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ефективне управління основними засобами є невід'ємною умовою сталого функціонування підприємства та досягнення високих економічних результатів у динамічному середовищі сучасного бізнесу [4].

Облік та аналіз основних засобів становлять складну й багатоаспектну систему процедур, яка вимагає точності, системності, дотримання чинних нормативно-правових актів та здатності до адаптації в умовах постійних змін зовнішнього і внутрішнього середовища [10]. Ці процеси покликані забезпечити прозорість та достовірність інформації щодо стану, руху та ефективності використання необоротних активів, що, своєю чергою, є основою для коректного відображення у фінансовій звітності та прийняття економічно доцільних рішень.

Проте в практичній площині процес обліку основних засобів супроводжується низкою проблем та викликів, що можуть суттєво впливати на якість, об'єктивність і повноту облікової інформації. Ці проблеми наведено на рис. 1, і до них, зокрема, належать:

1. Невідповідність нормативно-правової бази. У сфері обліку основних засобів спостерігається розбіжність між вимогами національних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Це особливо актуально для підприємств, які мають іноземних інвесторів або здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, оскільки потребують складання звітності за різними системами стандартів. Також часті зміни у податковому та бухгалтерському законодавстві вимагають від бухгалтерів швидкої адаптації та постійного підвищення кваліфікації. У результаті виникають складнощі при трансформації фінансової звітності,

що може знизити її прозорість і довіру з боку зацікавлених сторін.

2. Складність обліку зносу та амортизації. Однією з найскладніших ділянок є правильне визначення амортизаційної політики підприємства. Вибір методу амортизації (лінійний, виробничий, прискорений тощо), встановлення строку корисного використання активів, а також регулярний перегляд цих параметрів вимагають не лише технічних знань, а й аналітичного мислення. Помилки в нарахуванні амортизації призводять до перекручення фінансових результатів, зниження точності оцінки активів і можуть викликати питання з боку контролюючих органів [5]. Також варто враховувати, що окремі об'єкти основних засобів мають специфічні умови експлуатації, які ускладнюють точне прогнозування зносу.

3. Недостатність інформаційного забезпечення. Значна кількість підприємств в Україні, особливо в малому та середньому бізнесі, досі застосовує паперові носії або застарілі програмні продукти для ведення обліку основних засобів. Це спричиняє численні помилки, дублювання інформації, втрату даних, складності в ідентифікації об'єктів, унеможлиблює ефективний контроль за переміщенням та технічним станом активів. Відсутність інтегрованих інформаційних систем гальмує автоматизацію процесів амортизації, переоцінки, інвентаризації та формування управлінської звітності [11]. В умовах цифровізації економіки, підприємства потребують сучасних ERP-рішень, що дозволяють здійснювати облік основних засобів у реальному часі та забезпечувати аналітику для підтримки прийняття рішень.

Окреслені проблеми вимагають наукового осмислення та комплексного підходу до вдосконалення методології обліку основних засобів, її уніфікації

відповідно до міжнародних стандартів, а також запровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем. Лише за умов ефективного подолання зазначених викликів можна забезпечити повноцінне функціонування облікової системи, що сприятиме підвищенню прозорості фінансової звітності, зниженню ризиків управлінських помилок та зміцненню довіри до підприємства з боку інвесторів і партнерів.

Вдосконалення обліку основних засобів є необхідною умовою для підвищення ефективності управління активами підприємства, мінімізації ризиків облікових помилок, забезпечення достовірності фінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень (рис. 2). Сучасні економічні умови потребують гнучких, точних та технологічно підтриманих методів обліку, які відповідають як національним, так і міжнародним вимогам. До ключових напрямів удосконалення облікових процесів у сфері основних засобів належать наступні.

По-перше, автоматизація облікових процесів. Використання сучасного спеціалізованого програмного забезпечення (наприклад, BAS ERP, SAP, Oracle, 1C: Підприємство тощо) дозволяє значно знизити ймовірність помилок, пов'язаних із ручним введенням даних, забезпечити оперативний доступ до актуальної інформації про стан та рух основних засобів, а також формувати аналітичні звіти у реальному часі [12]. Автоматизовані системи можуть самостійно розраховувати амортизаційні відрахування за обраним методом, вести облік переоцінки, модернізацій, вибуття активів тощо.

По-друге, підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів. Удосконалення обліку неможливе без достатнього рівня професійної підготовки фахівців. Регулярні семінари, тренінги та професійна сер-

Рис. 1. Проблеми обліку та аналізу поліпшення необоротних
Джерело: авторська розробка

тифікація (наприклад, за програмами SAP, CIPRA, АССА) дозволяють бухгалтерам своєчасно реагувати на зміни в законодавстві, ефективно використовувати новітні облікові інструменти та правильно застосовувати методики відповідно до МСФЗ [6].

По-третє, гармонізація облікової політики з міжнародними стандартами, зокрема з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які акцентують увагу на достовірності, суттєвості та прозорості фінансової інформації. Адаптація обліку основних засобів до вимог МСФЗ дозволяє підприємствам, що працюють на міжнародному ринку, формувати звітність, прийнятну для інвесторів та кредиторів, а також забезпечувати її порівнянність з аналогічними підприємствами в інших країнах.

По-четверте, розробка нових підходів до оцінки вартості основних засобів. Удосконалення методик оцінки дозволяє забезпечити більш реалістичне відображення вартості активів у бухгалтерському обліку. Застосування методів відновної, справедливої або дисконтованої вартості допомагає підприємству коректно оцінити свої активи в умовах інфляції, змін ринкової кон'юнктури та технічного прогресу. Особливу увагу варто приділяти методам переоцінки, які мають відповідати принципам обачності та справедливої вартості згідно з МСБО 16 «Основні засоби» [7].

По-п'яте, інтеграція облікових систем з іншими корпоративними інформаційними платформами, зокрема ERP-системами. Така інтеграція дозволяє формувати єдину інформаційну екосистему підприємства, в якій облік основних засобів взаємодіє з системами управління фінансами, постачанням,

технічним обслуговуванням, логістикою тощо. Це забезпечує цілісність, несуперечність та актуальність даних, сприяє оперативному контролю за використанням активів та покращує планування інвестиційної діяльності.

По-шосте, регулярне проведення інвентаризації основних засобів. Інвентаризація є ключовим інструментом перевірки відповідності фактичної наявності основних засобів даним бухгалтерського обліку. Системне здійснення інвентаризацій дозволяє виявляти недостачі, лишки, зношення або неефективне використання активів. Використання сучасних цифрових технологій — таких як мобільні додатки, штрих-кодування, RFID-мітки, сканери тощо — значно спрощує та прискорює процес і підвищує точність даних.

Загалом, шляхи вдосконалення обліку основних засобів є багатогранними та потребують комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації, кадрове забезпечення, методологічну уніфікацію та нормативно-правову підтримку. Лише за умов реалізації зазначених заходів можна досягти підвищення ефективності управління основними засобами, зміцнення фінансової стабільності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі [8].

Загалом, вдосконалення обліку основних засобів є багатовимірним процесом, що потребує системного та комплексного підходу до організації всієї облікової діяльності підприємства. Такий підхід має охоплювати не лише технічну модернізацію облікових процедур, а й методологічне, кадрове та

Шляхи вдосконалення обліку основних засобів

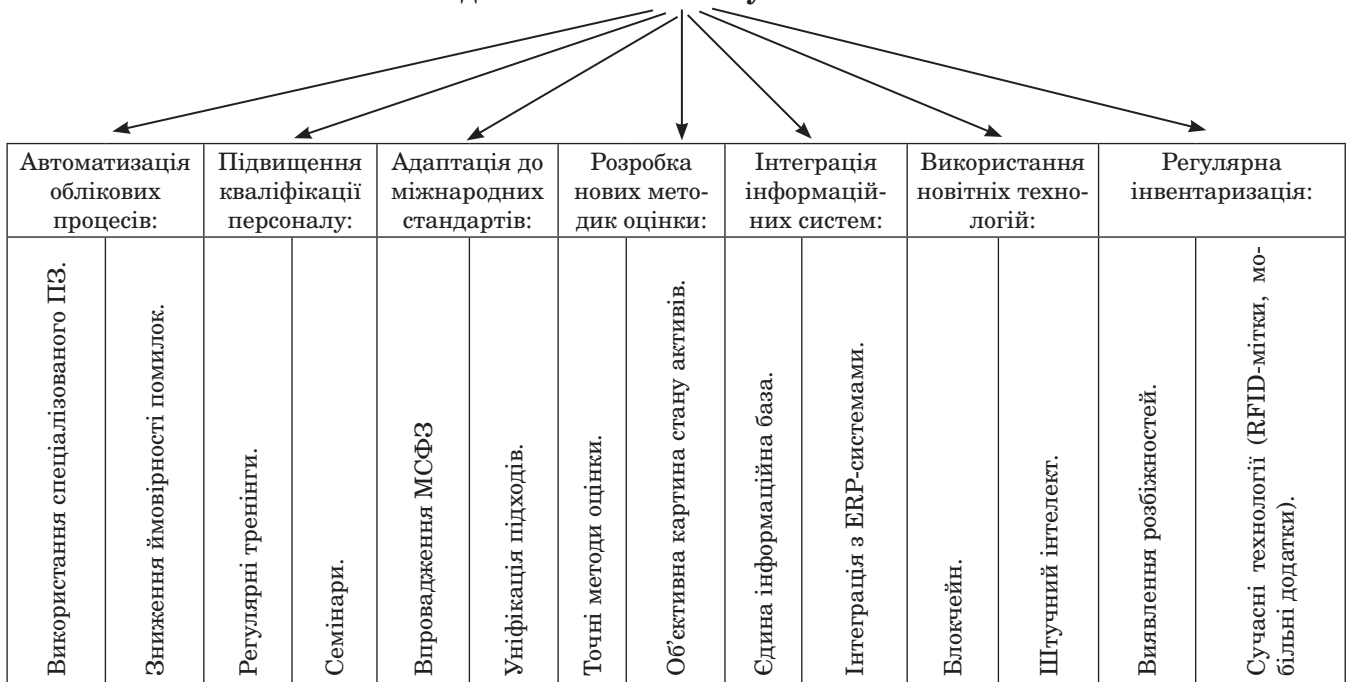

Рис. 2. Шляхи вдосконалення обліку основних засобів

Джерело: авторська розробка

інформаційне забезпечення, що в сукупності формує основу для підвищення якості управлінських рішень [13]. Одним із першочергових напрямів виступає автоматизація облікових процесів, що дозволяє мінімізувати людський фактор, уникнути арифметичних та логічних помилок, пришвидшити формування звітної документації та забезпечити безперервний моніторинг змін у стані активів. Застосування сучасного програмного забезпечення (ERP-систем, модулів бухгалтерського обліку, спеціалізованих облікових платформ) створює передумови для цифрової трансформації облікової функції підприємства, яка, в свою чергу, сприяє загальному підвищенню операційної ефективності.

Другим ключовим чинником є підвищення кваліфікації облікових працівників, яке забезпечує гнучкість адаптації до змін у законодавчому, економічному та технологічному середовищі. Систематичне професійне навчання бухгалтерів, економістів, аналітиків та керівного складу сприяє якісному впровадженню нових стандартів, методик оцінки та аналітичних інструментів, що використовуються в обліку основних засобів [14]. В умовах стрімкої цифровізації бізнесу, коли зміни відбуваються швидше, ніж оновлюється законодавство, гнучкість і компетентність персоналу відіграють вирішальну роль.

Крім того, гармонізація облікової політики з міжнародними стандартами, зокрема з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), дає змогу уніфікувати підходи до оцінки, визнання та обліку основних засобів. Це є критично важливим для компаній, що працюють у глобалізованому бізнес-середовищі або залучають іноземні інвестиції. МСФЗ забезпечують прозорість, порівнюваність та достовірність фінансової інформації, що підвищує рівень довіри з боку зовнішніх користувачів звітності [15].

Ще одним стратегічним напрямом є розробка та впровадження нових методик оцінки основних засобів, які враховують не лише історичну вартість активів, а й їх ринкову або відновлювальну вартість, ступінь морального та фізичного зносу, а також прогноз майбутніх економічних вигід. Застосування таких методик забезпечує більш об'єктивне відображення активів у фінансовій звітності та дозволяє уникати недооцінки або переоцінки ресурсів підприємства.

Крім цього, інтеграція облікових систем із загальною інформаційною інфраструктурою підприємства, зокрема ERP-системами, дозволяє створити єдине цифрове середовище, в межах якого дані щодо основних засобів автоматично синхронізуються з іншими бізнес-процесами — від виробництва до логістики, від управління персоналом до фінансового планування [15]. Така інтеграція сприяє оперативному прийняттю рішень, підвищенню точності інформації та ефективному використанню активів на всіх рівнях управління.

Нарешті, використання новітніх технологій у процесах обліку та контролю основних засобів

(таких як RFID-мітки, мобільні сканери, GPS-відстеження, хмарні сервіси для зберігання даних) відкриває нові можливості для інвентаризації, аудиту, технічного моніторингу та оптимізації використання основних засобів. Завдяки цьому підвищується точність даних, зменшується кількість помилок та знижується час, необхідний для обробки великого обсягу інформації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження засвідчили ключову роль основних засобів у функціонуванні підприємств та формуванні їх економічної стабільності. Основні засоби створюють матеріально-технічну основу для здійснення виробничих процесів, забезпечують ефективність операційної діяльності та визначають потенціал для стратегічного розвитку. Від ефективності їх обліку, технічного стану та управління залежить загальний рівень продуктивності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

Сучасна практика управління основними засобами вимагає перегляду існуючих підходів в умовах цифровізації економіки, зростання інформаційної складності та інтеграції до глобального фінансового простору. Виявлено ряд проблем: неузгодженість нормативно-правової бази з вимогами міжнародних стандартів, низький рівень автоматизації обліку, обмежений доступ до новітніх методів оцінки активів, недостатня кваліфікація персоналу, який веде облік основних засобів.

На основі проведеного аналізу запропоновано низку науково обґрунтованих напрямів вдосконалення обліку основних засобів:

- Розробити адаптовану методiku оцінки вартості поліпшених основних засобів, яка враховує зміни у функціональних характеристиках активу та потенціал отримання майбутніх економічних вигід після модернізації, реконструкції або капітального ремонту.
- Запропонувати алгоритм інтеграції обліку основних засобів у систему управління підприємством на базі ERP-рішень, що дозволить забезпечити цілісність інформаційних потоків, оперативний контроль та прозорість операцій з активами.
- Обґрунтувати доцільність переходу підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) у частині обліку основних засобів, з урахуванням адаптаційного механізму до національного контексту, зокрема у сфері визначення первісної вартості, подальших витрат і знецінення активів.
- Створити модель облікового супроводу поліпшення основних засобів з урахуванням витрат, що впливають на зміну економічного ресурсу, що забезпечує більш точну оцінку капіталізації витрат та дозволяє формувати достовірні дані для прийняття управлінських рішень.
- Визначити критерії класифікації витрат на поліпшення та технічне обслуговування на підставі їх

економічної сутності, впливу на майбутні вигоди та можливості подальшого використання, що дозволить мінімізувати помилки при розмежуванні поточних і капітальних витрат.

- Ініціювати створення професійних стандартів для бухгалтерів з обліку основних засобів, які міститимуть вимоги до знань сучасних інформаційних систем, методів амортизації та міжнародних вимог до розкриття інформації про необоротні активи.

Подальший розвиток досліджень у цьому напрямі доцільно зосередити на удосконаленні механізмів

переоцінки основних засобів у ринкових умовах, розробці цифрових платформ для моніторингу стану активів у реальному часі, а також формуванні комплексної системи обліку й аналізу ефективності використання основних засобів з елементами прогнозування й оцінювання ризиків.

Таким чином, інтеграція запропонованих наукових підходів сприятиме зміцненню методичної бази обліку основних засобів в Україні, підвищенню якості управлінських рішень та загальній економічній ефективності підприємств в умовах постійної трансформації облікового середовища.

Література

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 01.04.2025 № 2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 26.05.2025).
2. Подмешальська Ю. В. Оцінка якості обліку в аудиті. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 5 (4). С. 265–270.
3. Радзивилюк Ю. В. Особливості класифікації основних засобів на промислових підприємствах. *Економічні науки*. 2010. Вип. 7 (3). С. 64–68.
4. Сук Л. К., Сук П. Л. Облік власного капіталу. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2015. № 14. С. 43–47.
5. Шестерняк М. М. Облік і аудит в цифровій економіці: виклики глобалізації та перспективи. *International Scientific Conference Digital and Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings, January 25th, 2019*. Kielce, Poland: Baltija Publishing. 220 pages. P. 187–189.
6. Япунська О. С. Облік основних засобів за стадіями життєвого циклу : монографія. Херсон, 2017. 188 с.
7. Могилова М. М. Сутнісні ознаки основних засобів як визначальні положення обґрунтування їх складу. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 24(3). С. 156–164.
8. Мужевич Н. В. Нормативно-правове регулювання обліку витрат у будівництві. *Інноваційна економіка*. 2013. № 9. С. 196–201.
9. Єрмак О. І. Фінансовий облік I (облік активів) : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2008. 376 с.
10. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Москалюк Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 264 с.
11. Подмешальська Ю. В., Троян О. В., Біла Л. В. Теоретико-практичні аспекти проведення аудиту основних засобів. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 64–70.
12. Подолянчук О. А., Химич Г. М. Методика і аналіз аудиту обліку основних засобів. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2017. № 4(70). С. 76–80.
13. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (1). С. 340–349.
14. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : навчальний посібник. [Круш П. В., Клименко О. В., Подвігіна В. І., Гулевич В. О.]. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 328 с.
15. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородний А. Г. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2008. 487 с.
16. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк та ін. Київ : Кондор, 2013. 551 с.

References

1. Tax Code of Ukraine: Code of Ukraine dated 01.04.2025 No. 2755-VI / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (date of access: 26.05.2025).
2. Podmeshalska, Y. V. (2016). Assessment of Accounting Quality in Audit. *Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series "Economics"*, Issue 5 (4), pp. 265–270.
3. Radzyvilyuk, Y. V. (2010). Features of Fixed Assets Classification at Industrial Enterprises. *Economic Sciences*, Issue 7 (3), pp. 64–68.
4. Suk, L. K., Suk, P. L. (2015). Accounting for Equity. *Accounting in Agriculture*, No. 14, pp. 43–47.
5. Shesterniak, M. M. (2019). Accounting and Auditing in the Digital Economy: Globalization Challenges and Prospects. *International Scientific Conference "Digital and Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies"*, January 25th, 2019. Kielce, Poland: Baltija Publishing, p. 187–189.

6. Yatsunska, O.S. (2017). *Accounting of Fixed Assets According to the Stages of the Life Cycle: Monograph*. Kherson, 188 p.
7. Mohylova, M.M. (2016). Essential Features of Fixed Assets as Key Provisions for Justifying Their Composition. *Collection of Scientific Works of the Podillia State Agrarian and Technical University. Economic Sciences*, Issue 24 (3), pp. 156–164.
8. Muzhevych, N. V. (2013). Regulatory and Legal Framework of Cost Accounting in Construction. *Innovative Economy*, No. 9, pp. 196–201.
9. Yermak, O. I. (2008). *Financial Accounting I (Asset Accounting): Textbook*. Kyiv: Slovo Publishing House, 376 p.
10. Panasyuk V.M., Melnychuk I.V., Moskaliuk N.B. *Accounting and Analytical Support for the Economic Security of Business Entities*. Ternopil: TNEU, 2020. 264 p.
11. Podmeshalska Yu.V., Troyan O.V., Bila L.V. *Theoretical and Practical Aspects of Conducting an Audit of Fixed Assets*. Economic Science. Investments: Practice and Experience. 2019. No. 2. P. 64–70.
12. Podolianchuk O. A., Khymych H. M. *Methodology and Analysis of the Audit of Fixed Assets Accounting*. Collection of Scientific Papers of VNAU. Series: Economic Sciences. 2017. No. 4(70). P. 76–80.
13. Dombrovska N.R. *The Economic Essence of Fixed Assets and Their Classification*. Economic Sciences: Accounting and Finance. 2012. Issue 9 (1). P. 340–349.
14. Capital, Fixed and Current Assets of the Enterprise: Textbook / [Krush P.V., Klymenko O.V., Podvihina V.I., Hulvych V.O.]. Kyiv: Center of Educational Literature, 2008. 328 p.
15. Kindratska H. I., Bilyk M. S., Zahorodnyi A. H. *Economic Analysis: Textbook*. Kyiv: Znannia, 2008. 487 p.
16. Krupka Ya. D. *Financial Accounting: Textbook* / Ya. D. Krupka, Z. V. Zadorozhnyi, N. Ya. Mykytiuk et al. Kyiv: Kondor, 2013. 551 p.